

دکتر احمد به پژوه

خانواده،

کتاب و فرهنگ کتاب خوانی

نیایش

اَللّٰهُمَّ اَخْرِجْنِيْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْوَهْمِ وَاَكْرِمْنِيْ بِهٖ
نور الفهم.

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَاَنْشُرْ عَلَيْنَا
خَزَائِنَ عُلُوْمِكَ بِهٖ رَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ. ۱.
خدایا، مرا از تاریکی های وهم و گمان بیرون
آر و به نور آگاهی و فهم گرامی دار.
خدایا، درهای رحمتت را به روی ما بگشا و
گنجینه های دانش هایت را بر ما بگستران.

چند سؤال

- چگونه فرزندی می خواهیم داشته باشیم؟
- ما خود چگونه مادر یا پدری هستیم؟
- چگونه فرزندانمان را به مطالعه تشویق
کنیم؟

- چگونه عشق به مطالعه را در فرزندانمان
ایجاد کنیم؟
- آیا من به عنوان پدر یا مادر، خود مطالعه
می کنم؟
- آیا من به عنوان پدر یا مادر، به طور منظم
قرآن می خوانم؟

- آیا من به عنوان پدر یا مادر، عضو
کتابخانه ای هستم؟

- آیا من به عنوان پدر یا مادر، باور دارم آنان
که می دانند، با آنان که نمی دانند، برابر نیستند؟^۲

مقدمه

خانواده، نخستین پرورشگاه و آموزشگاه هر جامعه است و اندیشه‌ها، رفتارها، باورها و ارزش‌های هر کس نخست در خانواده شکل می‌گیرد. خانواده کارکردهای گوناگون دارد و یکی از مهم‌ترین کارکردهای خانواده، کارکرد فرهنگی و فرهنگ سازی آن است. آشنایی کودک با کتاب و کتاب‌خوانی از خانواده آغاز می‌شود و رغبت‌های او در خانواده شکل می‌گیرد. خانواده اثری عمیق و ژرف بر رفتارها و عادت‌های فرد دارد و بی‌شک ایجاد روحیه عادت به مطالعه در فرزندان از وظایف عمده والدین است.

کتاب، اندیشه‌ای مکتوب و میراثی ماندگار است و یکی از زیباترین و مهم‌ترین جلوه‌های فرهنگی و وسیله‌ای رشد آفرین در گستره حیات بشر قلمداد می‌شود. از این‌رو خداوند منان معجزه ابدی محبوب‌ترین و آخرین فرستاده‌اش را کتاب یعنی قرآن مجید که سرآمد همه کتاب‌های عالم محسوب می‌شود، انتخاب کرده است. قرآن، کتاب هدایت و کتاب انسان‌سازی و زندگی است. بنابراین پدران و مادرانی که به طور منظم قرآن می‌خوانند و خواندن قرآن را به فرزندان خود آموزش می‌دهند، خود و فرزندان را در مسیر هدایت و سعادت ابدی قرار می‌دهند. بدیهی است خانواده‌ای که با قرآن انس و الفت دارد، با ارزش‌های الهی و معنویت مانوس است و فرزندان را امانت‌های الهی و موجودات خدایی می‌داند. قرآن، برترین کتاب‌هاست و به انسان یسار آور می‌شود که انسان از روح خدایی برخوردار است و فقط باید پرستشگر خدا باشد.

در پیش‌آغاز کتاب گران سنگ "کتاب و کتاب‌خوانی در آینه رهنمودهای مقام معظم رهبری" آمده است: "کتاب، همچون خورشید، فضای زندگی ما را روشن می‌کند و به همگان نور و شور و گرمای زندگی می‌بخشد. کتاب، مثل باران بر سرزمین دل‌های یاران می‌بارد و گل و میوه اندیشه‌ها و کردارها را رونق و زیبایی و طراوت می‌دهد. کتاب، نقشی به مانند پرندگان به آدمی ارزانی می‌دارد و او را برای اوج و بال کشیدن و پرواز آماده می‌سازد. کتاب، هستی در روزگار پیش‌رفت‌های چشمگیر بشر در عرصه‌های دانش، تمدن و فرهنگ، نه تنها اهمیت خود را از دست نهد، که ابعاد گسترده‌تر و تازه‌تر و جلوه‌هایی پدیدارتر یافته است. بی‌گمان، آنان که گام‌های بلندی در وادی پیش‌رفت‌های گوناگون برداشته‌اند، هرگز با کتاب و کتاب‌خوانی بیگانه نبوده‌اند یا اقبالی اندک بدان نداشته‌اند؛ بلکه مطالعه را به عنوان یک عنصر اصلی و ضروری در زندگی خود دانسته‌اند.

کتاب باید والاترین جایگاه را در گستره‌های فردی و اجتماعی دارا باشد؛ حال آن که سوگ‌مندانه و به دلایلی گوناگون، اکنون کتاب از چنین موقعیتی به شایستگی در جامعه ما برخوردار نیست و هنوز مطالعه به عنوان یک نیاز دایمی برای همگان مطرح نمی‌باشد. این مسئله، با توجه به پیشینه درخشان کتاب و کتابت در ایران و درک ضرورت‌ها و نیازهای این زمان، در خور تأمل فراوان است و بازنگری آن باید از اولویت‌های زندگانی ما باشد (دفتر مقام معظم رهبری، ۱۳۷۸، صفحه ۱۱).

بنابراین اگر فرهنگ کتاب‌خوانی در جامعه ما رواج ندارد و از جایگاه ارزنده‌ای برخوردار

خانواده شکل می‌گیرد.^۳

شایان ذکر است که روش یادگیری به طریق الگوبرداری و سرمشق‌گیری درباره مطالعه هم صادق است و زمانی که پدران و مادران خود الگوهای شایسته‌ای از نظر مطالعه نیستند، بی‌شک از فرزندان آن‌ها هم نمی‌توان انتظار بی‌جز این داشت و آن‌ها نیز به مطالعه توجه چندانی نشان نمی‌دهند. بکار یا^۴ در کتاب کودکان و دنیای کتاب‌های کودکان (ترجمه مهرافشا، ۱۳۷۲) اظهار می‌کند تحقیقات متعددی ثابت کرده است که استفاده فراوان از کتاب توسط کودکان با سطح فرهنگ والدین آن‌ها ارتباط دارد. هم‌چنین خریدن کتاب برای کودک، به عنوان هدیه، کاری است که به سطح مطالعه والدین، به ویژه مادران بستگی دارد.

دیگر نهاد آموزشی تأثیرگذار بر فرایند ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی، مدرسه است. نظام مدرسه‌ای ما بیش از حد بر یادگیری‌های قالبی و بر مطالعه کتاب‌های درسی پافشاری می‌کند و اغلب شنیده‌اید که پدر و مادر توصیه می‌کنند: "فرزندم سرت تو درست باشد!" از سوی دیگر

نیست، علل آن را در بستر و کانون خانواده باید جست‌وجو کرد. اگر فرزندان ما با کتاب و کتاب‌خوانی بیگانه‌اند، علل آن را باید در رفتارهای مادران و پدران مورد کندوکاو قرار داد، چرا که هنوز پدیده کتاب و کتاب‌خوانی به عنوان یک نیاز و ضرورت واقعی مطرح نشده و آمار کتاب‌خوانی در جامعه ما تأسف‌انگیز است.

بدیهی است بیسوادی والدین، اشتغال بیش از حد آنان، وجود انواع وسایل اطلاع‌رسانی صوتی، تصویری و الکترونیکی و مشکلات اقتصادی فرصتی برای مطالعه باقی نگذاشته است. با این وجود، دوره کتاب و کتاب‌خوانی به پایان نرسیده است و هنوز خواندن و نوشتن در جوامع پیش‌رفته از ارزشی خاص برخوردار است.

کسی که نمی‌تواند خوب بخواند یا اصلاً خواندن نمی‌داند، از مواهب وسیع‌ترین بخش فرهنگی جامعه محروم است و خواندن، نخستین بار در کلاس درس و مدرسه آغاز نمی‌شود، بلکه دنیای خواندن و زبان نوشتار در

دانش‌آموزان اغلب از خشک بودن و غیرواقعی بودن مطالب درسی شکایت دارند و همین امر موجب انزجار آنان از کتاب و کتاب‌خوانی می‌شود. هم‌چنین نقش الگویی معلمان، می‌تواند تأثیری شگرف بر ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی بگذارد. معلمی که خود مطالعه نمی‌کند، چگونه می‌تواند دانش‌آموزان را به مطالعه تشویق کند؟!

بر این اساس یکی از مهم‌ترین هدف‌های خانه و مدرسه که باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد، ترویج فرهنگ کتاب و کتاب‌خوانی است و نقطه آغازین این حرکت عظیم فرهنگی، آشناسازی مادران و پدران، معلمان و مربیان به روش‌ها و فنون مطالعه است. اکثر اولیا و مربیان در فرایند مطالعه و دست‌یابی به پاسخ مسایل مورد نیاز خود، دچار سرگردانی و اتلاف وقت در میان انبوهی از منابع و مآخذ می‌شوند و نمی‌دانند چگونه عمل کنند تا فرصت‌ها و نیروهایشان هدر نرود. در این مقاله سعی شده است به برخی از روش‌ها و فنون مطالعه و اشاعه فرهنگ کتاب‌خوانی به طور فشرده و اختصار اشاره شود و چند نکته در زمینه مطالعه و خوب خوانی و به عبارت دیگر مطالعه سریع و مؤثر (صامت‌خوانی) عرضه گردد.

بسیار اتفاق می‌افتد که از دیگران بپرسیم: "چه مطالعه می‌کنی؟" اما به ندرت اتفاق می‌افتد که از دیگران بپرسیم: "چگونه مطالعه می‌کنی؟" در حالی که چگونگی و نحوه مطالعه است که اشخاص سطحی و افراد ژرف‌اندیش را از یکدیگر متمایز می‌کند. خواندن کتاب، یکی از وظایف اصلی انسان امروز است و لازمه "آموختن برای زیستن" و "فرزند زمان خویش بودن"، آگاهی از دنیای

پیرامون خود و آشنایی با کتاب‌ها و منابع و مراکز اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی است. اما اهل معرفت نیک می‌دانند که دیگر زمان هر کتابی به یک بار خواندنش می‌ارزد!! به سرآمده است و زمان اجازه نمی‌دهد کورکورانه و نسنجیده، هر کتاب یا ماده خواندنی را بدون هدف و برنامه و بی‌توجه به محتوای آن، مطالعه کنیم. امروزه یکی از مشکلات پدران و مادران انتخاب کتاب مناسب است. گاهی کتاب، عنوان و ظاهری فریبنده دارد و محتوای آن مفید نیست. بنابراین انتخاب کتاب امری تصادفی نیست و زیاد کتاب خواندن مطرح نیست، بلکه انتخاب کتاب مناسب، خوب کتاب خواندن و کتاب خوب خواندن شرط است.

شاید یکی از علل "کم کتاب خوانی" در جامعه ما، عدم آشنایی اولیا و مربیان با فنون و روش‌های کتاب‌خوانی سریع‌تر و مؤثرتر باشد. با توجه به ویژگی‌های فرهنگ و تمدن جدید، یعنی ارتباطات روزافزون و انفجار اطلاعات، انسان امروز هر لحظه کمبود وقت را احساس می‌کند و ضرب‌المثل معروف "وقت طلاست" برای او بیش‌تر محسوس و ملموس می‌شود. زمان، زمان سرعت است و اکثر افراد سعی می‌کنند کارهای خود را با سرعت بیش‌تری انجام دهند. اما متأسفانه زمان، آن چنان کالای گران‌بهای است که نه می‌توان آن را اندوخت و ذخیره کرد و نه می‌توان آن را جبران نمود. بنابراین استفاده بهینه از زمان از مهم‌ترین عوامل مؤثر در مطالعه است. پس برای مطالعه بهتر و اثربخش‌تر باید بتوانید از زمان به بهترین وجه استفاده کنید و در عمل به فرزندان‌تان نشان دهید که می‌توان با برنامه‌ریزی سنجیده، بخشی از زمانی را که در اختیار دارید به مطالعه و

آن که مایه‌ای برای سخن گفتن پیدا کنی. بلکه خواندن تو فقط باید برای سنجش، تأمل و اندیشیدن باشد.

از این روست که "برخی از کتاب‌ها را باید چشید، بعضی را باید بلعید و تنها معدودی از کتاب‌ها را باید خوب جوید و هضم کرد." به بیان دیگر ارزش همه کتاب‌ها یکسان نیست. چرا که از برخی کتاب‌ها باید فقط قسمت‌هایی را خواند، تعدادی را باید به طور اجمالی و گذرا مرور کرد و و معدودی از کتاب‌ها را باید تمام و کمال و در نهایت حوصله و دقت خواند و مطالب آن را مورد تأمل قرار داد.

حال می‌خواهیم بدانیم که باید چه شیوه‌هایی را در زمینه خواندن به کاربرد تا بتوان با صرف کم‌ترین نیرو و در حداقل زمان ممکن، نوشته‌ای را خواند، فهمید و مقصود نویسنده را درک کرد. مطالب خواندنی به شکل‌های گوناگون، مانند روزنامه، مجله، گزارش‌ها و نامه‌های اداری، کتاب و مقالات علمی و نظایر آن عرضه می‌شوند و در نتیجه، کم‌تر کسی است که در مقابل تراکم این مواد، کمبود وقت را احساس نکند و نگران نشود. اکثر کتاب‌خوان‌ها، همیشه کتاب‌هایی را در نوبت دارند تا روزی مورد مطالعه قرار دهند. از این‌رو، نیاز روزافزون به خواندن، ما را ملزم می‌کند به فنون و روش‌های تندخوانی و مطالعه مؤثر آشنا شویم. قابل ذکر است که امروزه خواندن نوعی مهارت است که باید با تمرین‌های حساب شده و سنجیده آن را کسب کرد. به این سبب تعجب‌آور نیست که در دانشگاه‌های بزرگ دنیا، آزمایشگاه‌هایی برای سنجش سرعت خواندن و تندخوانی اختصاص یافته است.

بخشی دیگر را به تماشای تلویزیون و قسمتی را برای ورزش اختصاص دهید. برای تحقق این امر، پدر و مادر باید درباره اهمیت دانستن، علم و آگاهی با فرزندان خود به گفت‌وگو بنشینند و بنا به گفته حضرت علی (ع) این نکته را مورد تأکید قرار دهند که دانش بزرگ‌ترین گنج است (العِلْمُ أَعْظَمُ كَنْزٍ).

اهمیت مطالعه و کتاب‌خوانی

کتاب، ابزار انتقال پیام، فرهنگ و تمدن از نسلی به نسل دیگر است. کتاب، ابزار کمال و ابزار تفکر است. اهمیت مطالعه عمقی و تحلیلی از دیر زمان نزد اهل علم و ادب شناخته شده است و پیرامون آن سخن‌ها گفته‌اند. فرانسیس بیکن فیلسوف انگلیسی (۱۶۲۶-۱۵۶۱ میلادی)، در مقاله تحصیل و مطالعه می‌گوید: "مطالعه ذات آدمی را به کمال می‌رساند و خود، با تمرین و تجربه کمال می‌پذیرد. استعدادهای ذاتی، مثل گیاهان خودرو هستند و مطالعه برای آن‌ها، در حکم پیراستن شاخ و برگ است. مطالعه به خودی خود بیش از آن‌چه لازم است راه‌های گوناگونی در برابر آدمی قرار می‌دهد که برای محدود کردن این راه‌ها، تجربه ضرورت دارد. مردم نیرنگ باز مطالعه را حقیر می‌شمرند، ساده‌دلان آن را می‌ستایند و تنها خردمندان مطالعات خود را به کار می‌بندند." در ادامه این مقاله، بیکن اضافه می‌کند: "هرگز کتابی را به آن قصد مخوان که بخواهی آن را نقض کنی و نیز به آن قصد که آن را بپذیری و مسلم شماری یا برای

رهنمودهایی برای مطالعه مفیدتر و اثربخش‌تر

به طور مسلم، شما تاکنون برحسب عادت‌های شخصی و با روش‌های گوناگون، به خواندن کتاب پرداخته‌اید. اما اینک چند نکته برای مطالعه مؤثرتر و سریع‌تر ارائه می‌شود تا بتوانید میزان کیفی و کمی مطالعه خود را ارتقا دهید و بازده کتاب‌خوانی خود را بیش‌تر کنید.

۱- برای استفاده کامل از وقت مطالعه و صرفه‌جویی در آن، داشتن هدف‌های روشن و مشخص، برنامه از پیش اندیشیده، نظم و ترتیب در امور، سرعت عمل در انجام کارها و حالت

پذیرش روش‌ها و فنون جدید و مؤثر ضرورت دارد. تا زمانی که مطالعه شما از روی برنامه و براساس هدف مشخصی نباشد، بازدهی مطلوب را به دست نخواهید آورد. منظور از داشتن برنامه، این است که بدانید کدام کتاب پایه و اصلی را اول بخوانید و کدام "کتاب فرعی" را بعد مورد مطالعه قرار دهید. مطالعه نباید تصادفی، گهگاه و هر چند وقت یک بار باشد و برای مطالعه منظم، مستمر و پی‌گیر باید هر روز وقت معینی را به آن اختصاص دهید.

۲- لازمه مطالعه سریع‌تر و مؤثرتر، لذت بردن از مطالعه و حفظ تمرکز حواس و خون‌سردی است. هنگام مطالعه از نکات مهم و جالب یادداشت بردارید، زیرا این عمل، به یادگیری و تمرکز حواس کمک می‌کند. ضمن یادداشت این نکات، مشخصات کتاب (نام نویسنده، عنوان کتاب، نام مترجم و...) تاریخ و منبع یادداشت‌برداری را هم بنویسید و آن‌ها را به‌طور منظم طبقه‌بندی و نگهداری کنید.

۳- زمانی را برای مطالعه انتخاب کنید که با نشاط و شاداب‌اید و می‌توانید تمرکز حواس داشته باشید. برای حفظ تمرکز حواس، محیط اطراف شما به هنگام مطالعه باید کاملاً آرام باشد و صدای رادیو، تلویزیون و صحبت‌های دیگران، افکار و حواس شما را پریشان نکنند. بنابراین، مطالعه در یک محل خاص، به تمرکز حواس بیش‌تر و ایجاد آمادگی ذهنی کمک می‌کند. در عین حال، شرایط فیزیکی مکان مطالعه از نظر نور، صدا، هوا، درجه حرارت مناسب (حدود بیست درجه سانتی‌گراد) و نظایر آن نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

۴- به حافظه انسان نمی‌توان تکیه کرد. یادداشت‌برداری هنگام مطالعه یا پس از

دبیاچه)، مقدمه و فهرست آن را مطالعه کنید، زیرا معمولاً با مطالعه این قسمت‌ها، می‌توانید شناختی همه جانبه و برداشتی کلی نسبت به کل کتاب به دست آورید و در وقت خود صرفه‌جویی کنید. این‌گونه مطالعه، مطالعه اجمالی است و از این طریق، می‌توان دریافت که محتوای کتاب، با موضوع مورد نیاز شما ارتباط دارد یا خیر.

۶- هدف زود تمام کردن یک کتاب نیست، بلکه خوب تمام کردن کتاب، یا خوب خواندن آن مورد نظر است. زیرا هدف، فهمیدن و درک مقصود نویسنده است. بدیهی است کیفیت مطالعه بر کمیت مطالعه ارجح است و در این باره نظامی گنجوی به زیبایی فرموده است:
می‌کوش به هر ورق که خوانی

تا معنی آن تمام دانی

۷- سعی کنید کتاب‌ها را در زمینه مورد علاقه خود انتخاب کنید. در این راه می‌توانید از افراد مطلع، صاحب نظر و کتاب شناس کمک بگیرید تا بتوانید با توجه به اولویت‌ها و تنگنای زمانی و فعالیت‌های روزمره، کتاب مناسبی را انتخاب کنید. بنابراین از مطالعه کتاب‌های متفرقه که ارتباطی با هدف و نیاز شما ندارد، پرهیزید. زیرا مطالعه متفرقه، بی‌برنامه و اتفاقی، بازده چندانی ندارد و به دامنه دانش تخصصی شما چیزی نمی‌افزاید و به پاره دانسته‌هایی سرگردان در ذهن شما تبدیل خواهد شد.

۸- مطالعه و تفکر لازم و ملزوم یکدیگرند. مطالعه وسیله یادگیری معرفت و تفکر عامل "ملکه ساختن" آن در ذهن است و مطالعه بی‌تفکر، ثمری ندارد. بنابراین، سعی کنید در برخورد با عنوان کتاب یا موضوع مورد مطالعه

مطالعه، یکی از روش‌های مهم برای بالا بردن میزان اثربخشی مطالعه است. بنابراین سعی کنید از مطالب کتاب خوانده شده، خلاصه‌برداری کنید، خلاصه‌ای از اندیشه شخصی خود و ارزیابی مطالب را نیز در دفتری یادداشت کنید و مطالب را با نظمی جدید (با فهرست کردن و برهم زدن تقدّم و تأخر مطالب) بنویسید. در این باره حضرت محمد(ص) به درستی فرموده‌اند که دانش را با نگارش، به بند بکشید و نگهدارید (قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابَةِ).

۵- برای گزینش درست کتاب، پیش‌گفتار (یا

در یک یا چند بند حاوی نکات پرمعنی بود، می‌توانید کنار آن‌ها یک خط عمودی بکشید یا علامت ضربدر بگذارید یا یک سؤال کوتاه طرح کنید که هنگام مطالعه مجدد، شما را به اندیشیدن دعوت کند.

۱۰- برای این که از کتاب خوانی لذت و فایده ببرید، کتاب را متناسب با درک و سطح دانش خود برگزینید و مسیر مطالعاتی داشته باشید. مسیر مطالعاتی را، نزدبانی تصور کنید که قرار است پله‌های آن را یکی یکی طی کنید تا به تدریج به سوی کمال گام بردارید، نه آن که هر چه پیش آید، خوش آید!

۱۱- از نکات مهم دیگری که به مفیدتر ساختن مطالعه شما کمک می‌کند، بازگو کردن مطالب مطالعه شده برای دیگران است. هنگامی که مطالب مطالعه شده را برای دیگران نقل می‌کنید، بهتر در حافظه شما می‌ماند. لذا توصیه می‌شود درباره مطالب کتاب مورد

خود، دقایقی چند به طرح سؤال‌های گوناگون و اندیشیدن درباره موضوع مورد نظر پردازید و ساعات مطالعه و تفکر را هم آهنگ کنید. منظور از برخورد سؤالی با کتاب، این است که هنگام مطالعه، فرض کنید نویسنده در مقابل شماست و می‌خواهید با خود او درباره مسئله صحبت کنید و سؤالات ذهنی خویش را از او بپرسید. یا در موضوع خاص، پرسش‌هایی در ذهن دارید و هنگام مطالعه، می‌خواهید جواب آن‌ها را از کتاب پیدا کنید. این حالت، هم تمرکز فکری می‌آورد، هم به فهم بهتر کمک می‌کند و هم ذهن را پویاتر می‌سازد (محدثی، ۱۳۷۸، صفحه ۲۰).

۹- اگر کتابی که مطالعه می‌کنید متعلق به خود شماست، می‌توانید برای مرور بعدی زیر بعضی مطالب مهم خط افقی بکشید یا خلاصه مطلب یابند (پاراگراف) را در دو یا سه جمله در سمت راست کتاب یادداشت کنید. هم چنین اگر

کتاب‌های بد و مضر نیز ضرورت دارد.
 ۱۵- در خواندن هر ماده خواندنی، درک و فهمیدن در مرحله اول و پذیرفتن یا نپذیرفتن در مرحله دوم قرار دارد. بنابراین در آغاز بکشید "پیام" نویسنده را دریابید و بعد درباره آن شک، فکر و مباحثه کنید. اما آن را تا زمانی که مرحله دوم، یعنی مرحله قبول پیش نیامده است، نپذیرید. فراموش نکنید که در این میان، ارزش‌های الهی و فطرت انسان، معیار بسیار محکمی است که می‌تواند در قبول یا رد نظریات ارائه شده مورد استناد قرار گیرد.

چند توصیه به مادران و پدران

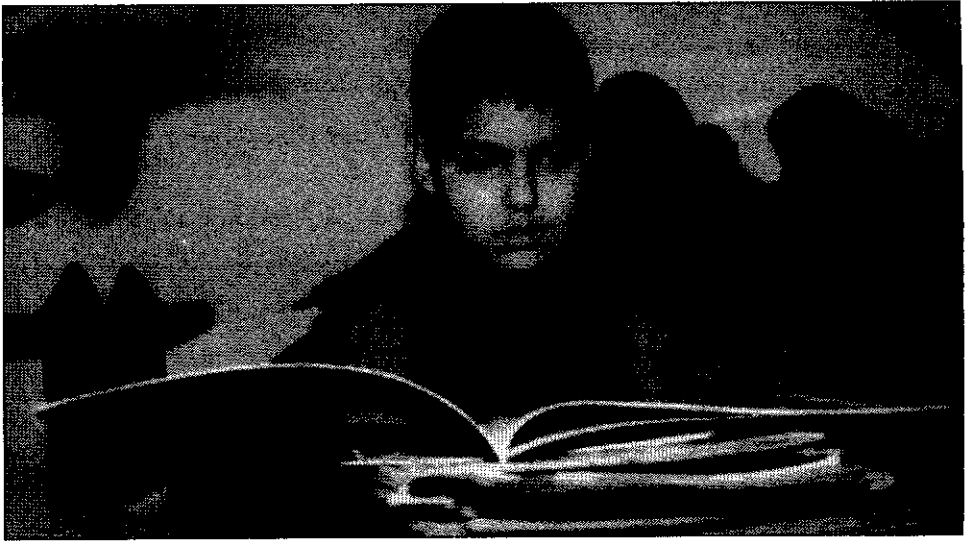
- سعی کنید نزدیک‌ترین کتابخانه عمومی محل سکونت خود را شناسایی کنید، عضو آن شوید و از آن جا کتاب امانت بگیرید و مطالعه نمایید.
- سعی کنید فرزند خود را به عضویت نزدیک‌ترین کتابخانه عمومی، به ویژه کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در آورید.
- سعی کنید با همکاری اعضای انجمن اولیا و مربیان مدرسه فرزندتان، کتابخانه اولیا ایجاد و راه‌اندازی کنید.
- سعی کنید با همکاری اعضای انجمن اولیا و مربیان مدرسه فرزندتان، نمایشگاه کتاب و مسابقه کتاب‌خوانی برگزار نمایید.
- سعی کنید با همکاری اعضای انجمن اولیا و مربیان مدرسه فرزندتان، تابلویی را به معرفی کتاب و تلخیص آثار خوب اختصاص دهید.

مطالعه، با پدران، مادران، همکاران خود یا اشخاص علاقه‌مند دیگر به بحث و گفت‌وگو بپردازید تا مطالب در ذهن شما بیش‌تر جایگزین شود.

۱۲- سعی کنید همه قسمت‌های کتاب، اعم از تصویرها، نمودارها، پانویس‌ها، توضیحات اضافی و خلاصه فصل‌ها را به‌طور جدی مورد مطالعه قرار دهید. زیرا ممکن است این قسمت‌ها که برای تسهیل فهم مطالب کتاب در نظر گرفته می‌شوند، به اندازه چند صفحه، مطلب در برداشته باشند.

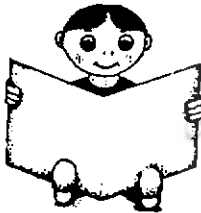
۱۳- اگر در نظر دارید به دوستان خود کتاب امانت دهید، مشخصات امانت گیرنده، تاریخ امانت و تاریخ برگشت کتاب را در دفتری یادداشت کنید. در ضمن چنانچه کتابی را از کتابخانه دوستی یا کتابخانه عمومی به امانت گرفته‌اید، آن را درجایی مشخص قرار دهید و با کتاب‌های شخصی خود مخلوط نکنید. سعی کنید کتاب‌های امانتی را در مهلت مقرر مسترد دارید تا نشان دهید که شخصی منظم، مسئولیت‌پذیر و متعهدید.

۱۴- ورق زدن یک کتاب پیش از خواندن، انداختن نظری اجمالی به کل مطالب کتاب، خواندن بعضی قسمت‌ها به‌طور نمونه و تصادفی، مطالعه مطالبی که به عنوان معرفی، نقد و بررسی درباره کتابی خاص نوشته شده است، روش‌هایی‌اند که می‌توانند به شما در انتخاب کتاب مناسب کمک کنند. گفتنی است که برای گزینش کتاب "مناسب" نباید حالت غافل‌گیری داشت، بلکه باید از راهنمایی و ارشاد "کتابدار کتاب‌شناس متعهد" بهره جست. همان‌طور که شناخت دوست از دشمن لازم است، تشخیص کتاب‌های خوب و مفید از

- سعی کنید با افراد اهل مطالعه و اندیشمند در تماس باشید و با آن‌ها حشر و نشر کنید، تا شوق و انگیزه مطالعه در شما و اعضای خانواده‌تان شعله‌ور شود.
- سعی کنید بخشی از اوقات فراغت خود را به مطالعه بپردازید.
- سعی کنید با قصه‌گویی و قصه‌خوانی، فرزند خود را با میراث فرهنگی آشنا نمایید. خداوند متعال در قرآن مجید توصیه فرموده است که حکایت قصه را برای آنان بازگو، شاید بیندیشند.^۶
- سعی کنید در پیش چشمان فرزند خود کتاب و مجله بخوانید و درباره مطالب آن توضیح دهید. حتی خواندن آگهی‌های تبلیغاتی، یک نامه، قبض‌های مصرف آب، برق و تلفن، برنامه حرکت قطار و اتوبوس می‌تواند اهمیت خواندن را به فرزند شما نشان دهد.
- سعی کنید در دوره پیش دبستان از کتاب‌های مصور استفاده کنید و درباره
- سعی کنید کتابخانه مدرسه فرزندتان را فعال سازید و فرزند خود را در رفتن به کتابخانه مدرسه تشویق نمایید.
- سعی کنید گاهی بخش‌های مهم و جالب یک کتاب را برای اعضای خانواده بخوانید و درباره آن بحث کنید.
- سعی کنید برای داشتن یک زندگی فردی و خانوادگی مطلوب به طور منظم با اعضای خانواده خود روزانه چند آیه از قرآن را بخوانید، آن را بفهمید و به قرآن عمل کنید.
- سعی کنید با تمسک به قرآن و منطق قرآنی، خانواده خود را مصون سازید و فرهنگ قرآنی را در خانواده‌تان رواج دهید.
- سعی کنید گاهی تلویزیون را خاموش نمایید و به مطالعه بپردازید.
- سعی کنید درباره اهمیت خواندن کتاب و مطالعه با فرزندتان صحبت کنید.
- سعی کنید برای یافتن پاسخ برخی از سؤال‌های فرزند خود به کتاب مراجعه کنید.

- پس بیایید به عنوان پدر و مادر، هم خوب، کتاب بخوانیم و هم کتاب خوب بخوانیم و با کتاب و کتابخانه انس و الفت برقرار کنیم.
- پس بیایید به عنوان پدر و مادر، بخشی از زمانی را که در اختیار داریم به مطالعه و کتاب خوانی و رفتن به کتابخانه اختصاص دهیم.
- پس بیایید به عنوان پدر و مادر، فرزندان خود را به مطالعه کردن تشویق کنیم و بر این باور تأکید کنیم که توانایی در دانایی است.
- پس بیایید به عنوان پدر و مادر، شرایط و امکانات مناسب و لازم برای مطالعه و توسعه فرهنگ کتاب خوانی را در خانواده فراهم کنیم.
- پس بیایید به عنوان پدر و مادر، کتاب را وارد زندگی خانوادگی مان نماییم و با کتاب زندگی کنیم.
- پس بیاید به عنوان پدر و مادر، قرآن را وارد زندگی خانوادگی مان نماییم و با قرآن زندگی کنیم.

- تصویرها به فرزند خود توضیح دهید و از او سؤال کنید.
- سعی کنید، در دوره پیش دبستان کتاب را با صدای بلند و شمرده برای فرزند خود بخوانید.
- در دوره دبستان گاهی از فرزند خود بخواهید برای شما کتاب بخواند یا قصه‌ای را با زبان خودش برای شما تعریف کند.
- گاهی برای فرزند خود کتاب مناسب سن و علاقه او بخرید و به او هدیه بدهید.
- برای انتخاب کتاب خوب و مناسب برای فرزند خود با معلمان، مربیان و کتابداران مدرسه مشورت کنید یا به کتاب‌ها و نشریه‌هایی که به این منظور منتشر شده یا می‌شوند مراجعه نمایید.^۷
- سعی کنید با مشورت کارشناسان برای فرزند خود سیر مطالعاتی و برنامه کتاب خوانی تنظیم نمایید.

سخن پایانی

- پس بیایید به عنوان پدر و مادر، فرهنگ کتاب خوانی را از خود و در خانواده شروع کنیم و رواج دهیم و بدانیم که هیچ الگویی مؤثرتر و بهتر از پدر و مادر نیست.

پی‌نوشت‌ها:

- ۱- دعای مطالعه، کتاب مفاتیح الجنان، عباس قمی .
- ۲- سوره زمر، آیه ۹ .
- ۳- توصیه می‌شود به کتاب زیر مراجعه فرمایید:
وسپل، مائفرد: چگونه فرزندم را به مطالعه علاقه‌مند کنم؟ ترجمه لی لافظی، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، تهران ۱۳۷۹.

4- BECCARIA

۵- پیک معلم، دوره چهارم، شماره سوم، آبان‌ماه ۱۳۴۶.

- ۶- سورة اعراف، آیه ۱۷۶.
- ۷- برای مثال به منابع زیر مراجعه کنید:
- الف - کتاب‌های مناسب برای کودکان و نوجوانان، تهران: انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- ب - نشریه پژوهش‌نامه ادبیات کودک.

معرفی چند منبع مفید

- آدرین، جانس: گفتاری در هنر کتاب خواندن، ترجمه اسماعیل اسعدی، انتشارات اقبال، تهران ۱۳۷۴.
- استیگر، رالف: راه‌های تشویق به مطالعه، ترجمه پروانه سپرده، دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، تهران ۱۳۷۰.
- انیس، لیندا: فن مطالعه، ترجمه علی صلح جو، مرکز نشر دانشگاهی، تهران ۱۳۷۳.
- ایرملو، پرویز (مترجم): روش صحیح مطالعه، انتشارات اشرفی، تهران ۱۳۴۹.
- دفتر مقام معظم رهبری: کتاب و کتاب‌خوانی در آینه رهنمودهای مقام معظم رهبری، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران ۱۳۷۸.
- ریس، فیل: پانصد نکته درباره مطالعه، ترجمه بیتا عسگری و گیتا عسگری، انتشارات مدرسه، تهران ۱۳۷۹.
- سیف، علی اکبر (مترجم): روش‌های مطالعه، انتشارات رشد، تهران ۱۳۷۹.
- طیب، محمد: کتاب خوب، کتاب بد: از مجموعه نازک اندیشی‌های بسیجی. انتشارات تربیت، تهران ۱۳۷۷.
- علومی طالقانی، علی: روش مطالعه، انتشارات انوار، تهران ۱۳۷۴.
- فانوسی، فرهاد: روش‌های صحیح مطالعه، نشر معاصر، تهران ۱۳۷۲.
- فنائیان، لقاءالله: چگونه سریع‌تر و کامل‌تر مطالعه کنیم؟ انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران ۱۳۵۵.
- کاربخش راوری، ماشاءالله: چگونه کودکان و نوجوانان را به مطالعه علاقه‌مند کنیم؟ انتشارات مدرسه، تهران ۱۳۷۸.
- لاریک، نانسی: چگونه بچه‌هایمان را به مطالعه تشویق کنیم؟ ترجمه مهین محتاج، انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، تهران ۱۳۶۶.
- محدثی، جواد: روش‌ها، نشر معروف، قم ۱۳۷۸.
- مهر افشا، علی‌اکبر: کودکان و دنیای کتاب‌های کودکان، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، تهران ۱۳۷۳.
- مهرین، مهرداد: کتاب را چگونه باید مطالعه کرد، انتشارات مانی، تهران ۱۳۵۲.
- نویسندگان مؤسسه تایم لایف بوکز (۱۹۸۷): گام‌های نخستین به سوی خواندن: راهنمای پدران و مادران موفق. ترجمه احمد به پژوه و محمد جعفر کندی، در حال انتشار، تهران ۱۳۸۰.
- وسپل، مانفرد: چگونه فرزندم را به مطالعه علاقه‌مند کنم؟ ترجمه لی لافظی، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، تهران ۱۳۷۹.